

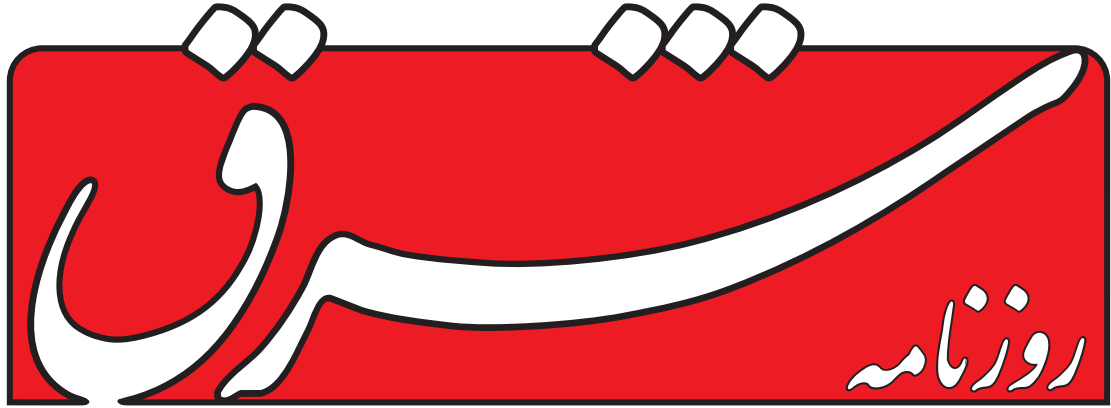

حمزه نوذری

جامعه‌شناس و استاد دانشگاه

مفهوم نئولیبرالیسم تبدیل به یک واژه معمول در ادبیات دانشگاهی شده است؛ به‌طوری که در کلاس‌های کارشناسی نیز مدام از این سخن گفته می‌شود که لیبرالیسم روح حاکم بر زمانه ما شده است. اغلب گفته می‌شود سیاست و ساختار اقتصاد ایران نیز نئولیبرالیستی است و این یکی از عجیب‌ترین ادعاهایی است که شنیده می‌شود. ادعایی بس کزافه و غیرمتقن مبتنی بر شواهدی ضعیف. بسیاری از اصحاب علوم انسانی ادعا می‌کنند بعد از جنگ تحمیلی عراق علیه ایران، سیاست نئولیبرالیستی بر فضای اقتصادی ایران حاکم شده و تاکنون ادامه داشته است. برخی نیز معتقدند از اواسط دهه ۱۳۸۰ شاهد شدت‌گرفتن سیاست‌های نئولیبرالیستی در ایران هستیم. چنین افرادی برای ادعای خود شواهدی از کاهش حضور دولت در عرصه آموزش، به‌ویژه آموزش عالی و بهداشت ارائه می‌کنند. به عبارتی، پولی شدن آموزش و بهداشت را نشانه‌ای متقن و محکم برای صدور حکم نئولیبرالی بودن سیاست‌ها در ایران می‌دانند. آنها معتقدند نئولیبرالیسم همه جا حضور دارد؛ چه جامعه دینی باشد، چه جامعه‌ای دیکتاتوری باشد و حتی در کشورهای سوسیال‌دموکراسی نیز نئولیبرالیسم رخنه کرده است. گویی شبحی است که بر فراز همه جوامع در حال پرواز است یا به‌مثابه جنی است که بدن‌ها را تسخیر کرده است. به نظر می‌رسد در چنین تفکری، هر کجا اقتصاد بازار و محاسبه عقلایی وجود دارد، زیر سر نئولیبرالیسم است. هر جا دولت به جهت فشار ضرورت‌ها و ناتوانی‌ها در ارائه خدمات بازمی‌ماند، عامدانه و عاقلانه دست به گردن نئولیبرالیسم انداخته است. نئولیبرالیسم به‌مثابه معشوقه‌ای برای همه دولت‌ها تلقی می‌شود؛ دلبری که از نظر برخی با آزادی از بندگی و بردگی دولت همه جا حاضر، خوشبختی می‌آورد و از نظر برخی دیگر تباهی به دنبال دارد.

از جامعه‌شناسانی که نگران کاهش ارائه خدمات دولت در آموزش و بهداشت هستند تعجب می‌کنم که چگونه در اقتصاد برنامه‌ریزی و هدایت‌شده از سوی دولت (به معنای عام و نه فقط قوه مجریه) که بوروکراسی اداری زمام آن را در اختیار دارد، ما را گوش به‌زنگ ردهای سیاست نئولیبرالیستی نگه می‌دارند. این جامعه‌شناسان باید به بنیان‌گذاران رشته خود مراجعه کنند و آثار آنها را دقیق‌تر بخوانند. برای مثال، ماکس وبر ۱۲۰ سال پیش کوشیده است آنچه را می‌تواند اقتصاد بازار باشد، تعریف کند؛ بدون اینکه به بازار آزاد خودانگیخته معتقد باشد. او اقتصاد تنظیم‌شده، نه هدایت‌شده و برنامه‌ریزی‌شده را دنبال می‌کرد که در درون یک چارچوب نهادینه از یک سو ضمانت‌ها و ضوابط قانونی را ارائه دهد و از سوی دیگر تضمین کند که آزادی‌های اقتصادی موجب عدم تعادل اجتماعی نشود. چنین طرز فکری از نظر جامعه‌شناسان ساده‌بین امروزی، نشانه‌ای از رسوخ روح نئولیبرالیسم در ویر است. درحالی‌که مصلحت دولت بر تمامی عرصه‌های اقتصاد سیطره دارد و رویه‌های دولتی در اقتصاد و جامعه به حدانکر رسیده است، ترس از نئولیبرالیسم مثل ترساندن کودکان از هیولاست. گاهی در حکومت‌کردن بیش از حد (مفهومی است برگرفته از فوکو) فشار و ضرورت‌های مالی هست که دولت مجبور می‌شود در جاهایی کمتر حضور داشته باشد و هزینه را کاهش دهد. اما دولت در ایران ساده‌ترین و بدترین راه را انتخاب می‌کند؛ یعنی کاهش ارائه خدمات در حوزه آموزش و بهداشت. باین حال، این کم‌بودن نشانه‌ای از سیاست نئولیبرالیستی نیست؛ چون هم‌زمان با کاهش هزینه در آموزش و بهداشت، در جاهای دیگر بیشتر و کامل‌تر مشغول هدایت است. در ایران برای رهاشدن از اقتصاد دولتی، سیاست نادرستی انتخاب می‌شود، شروع مناسبی برگزیده نمی‌شود و چشم‌اندازی هم وجود ندارد. دولت سردرگم به‌مثابه فردی است که دچار زوال عقل شده و نمی‌داند کیست، کجا می‌رود و برای چه از خانه خارج شده است. همین که سیاست رهاشدن از اقتصاد دولتی با کاهش ارائه خدمات در حوزه بهداشت و آموزش شروع می‌شود، حرکت ناشایانه‌ای است و این بهانه‌ای است برای برخی که فکر می‌کنند پس سیاست اقتصادی در ایران نئولیبرالیستی است. دوگانه‌انگاری کاذبی اذهان را تسخیر کرده است؛ به‌گونه‌ای که اقتصاد یا می‌تواند دولتی و سوسیالیستی باشد یا نئولیبرالیستی و مبتنی بر بازار آزاد.

دوشنبه ۱ بهمن ۱۴۰۳
۱۹ رجب ۱۴۴۶
۲۰ ژانویه ۲۰۲۵
سال بیست‌ویکم
شماره ۵۰۳۰
۲۰ هزار تومان
۱۲ صفحه

روزنامه

بزشکیان:
به دنبال سلاح هسته‌ای
نیستیم، نبودیم و نخواهیم بود

در «شرق» امروز می‌خوانید: استان تهران نیازمند احداث ۱۳ هزار کلاس درس است • سرلشکر باقری: ایران و پاکستان برای تبدیل مرزهای مشترک به کانون دوستی و اقتصاد تلاش می‌کنند

کج راهه در «بهبشت»

نورا حسینی: بررسی لایحه متمم بودجه ۱۴۰۳ از همان ابتدا با حاشیه‌هایی همراه بود. رئیس شورای شهر تهران تشخیص داد رسانه‌ها در این جلسات حضور نداشته باشند. اما روز گذشته در بخش بررسی هزینه‌ها منع ورود خبرنگاران بر داشته شد. جلسه‌ای پرحاشیه که نشان می‌داد شهرداری برخی از پروژه‌های خود را بدون مجوز شورا شروع کرده، اعضای شورای شهر هم در جریان بررسی این لایحه گلایه‌هایی در حوزه نظافت شهر، بی‌ثباتی مدیریت در شهرداری، کمک‌های دفتر شهردار یا هزینه‌کردهای روابط عمومی و شرکت پیام‌رسا و فیلم‌سازی سازمان فرهنگی و هنری شهرداری داشتند. انتقادها در صحن تا جایی ادامه داشت که مهدی چمران را در نوبت عصر از صندلی‌اش بلند کرد و به کنایه گفت سازمان فرهنگی-هنری فیلمی به نام کج‌راهه درباره

بررسی متمم بودجه ۱۴۰۳ شهرداری تهران باز هم موجب شد صحن علنی شورای پایتخت آشفته شود

تلاش تندروها در ایران و آمریکا مقابل مذاکره دو کشور صف آرایی در مقابل دیپلماسی

صفحه ۲

در شرایط کنونی، بهترین تصمیم آغاز مذاکرات است

بررسی چشم‌انداز مناسبات ایران و آمریکا در آستانه بازگشت ترامپ به کاخ سفید در گفت‌وگو با حلی مطهری

نورا حسینی: بررسی لایحه متمم بودجه ۱۴۰۳ از همان ابتدا با حاشیه‌هایی همراه بود. رئیس شورای شهر تهران تشخیص داد رسانه‌ها در این جلسات حضور نداشته باشند. اما روز گذشته در بخش بررسی هزینه‌ها منع ورود خبرنگاران بر داشته شد. جلسه‌ای پرحاشیه که نشان می‌داد شهرداری برخی از پروژه‌های خود را بدون مجوز شورا شروع کرده، اعضای شورای شهر هم در جریان بررسی این لایحه گلایه‌هایی در حوزه نظافت شهر، بی‌ثباتی مدیریت در شهرداری، کمک‌های دفتر شهردار یا هزینه‌کردهای روابط عمومی و شرکت پیام‌رسا و فیلم‌سازی سازمان فرهنگی و هنری شهرداری داشتند. انتقادها در صحن تا جایی ادامه داشت که مهدی چمران را در نوبت عصر از صندلی‌اش بلند کرد و به کنایه گفت سازمان فرهنگی-هنری فیلمی به نام کج‌راهه درباره

این گفت‌وگو را در صفحه ۲ بخوانید. عکس: سهند شاکری، شرق

برگزیده‌ها

آغاز با تأخیر آتش بس

نگاهی به مسیر پرفراز و نشیب بیماران برای تأمین دارو

فقر دارو

۱۰۰ قلم داروی مدنظر در دسترس نیست

آزادی، نصف و نیمه

نگاهی به آثار اقباسی در ادوار جشنواره فیلم فجر

تلاقی قلم و دوربین

تست پیش از رونمایی واقعی

نگاه

خفگی ژئوپلیتیک
یادداشتی از حامد تقی‌او

رتالیسم هوشمند

یادداشتی از محمد محمودی‌کیا

درس‌هایی از یک واقعه

یادداشتی از بیژن جهانگیری

یادداشت

بازی قدرت در سوریه

میلیارد جمعیت جهان، برای حضور و نقش‌آفرینی در عرصه بین‌المللی و رشد، پیشرفت، رفاه و نیک‌بخشی مردم خود، به مذاکره با آمریکا روی آورد. حتی رئیس‌جمهور کره شمالی به‌عنوان رادیکال‌ترین رئیس یک کشور متخاصم، حاضر به ملاقات با رئیس‌جمهور آمریکا شد و امروز رهبران فلسطینی و به‌ویژه حماس مظلوم، پس از یک جنگ ۷۰ساله با وحشی‌ترین رژیم دنیا، با آنها به گفت‌وگو و مذاکره می‌نشینند. در همسایگی ایران، رهبران طالبان در افغانستان در مذاکره با آمریکا شرکت می‌کنند؛ و نمونه‌های متعدد دیگری از این دست که همگی نشان می‌دهد مذاکره و گفت‌وگو با دشمن‌ترین دشمن خود، راهی است به صواب نزدیک‌تر. گرچه روابط ایران و آمریکا بیوسسته با تنش‌های فراوانی روبه‌رو بوده و حافظه تاریخی ملت ما جنایت‌های بی‌شماری از سوی آمریکا را به یاد دارد، اما تجارب گذشته نشان داده است برای پیشگیری بیشتر از خسارت‌های مادی و معنوی حاصل از اختلافات بین‌کشورها و ملت‌ها، روش‌های عاقلانه مانند مذاکره نیز وجود دارد. همان‌گونه که به نمونه‌های متعدد آن از رفتار پیامبر (ص) گرفته تا رهبران کنونی جهان اشاره شد که می‌تواند الگویی منطقی و مناسب برای حل اختلافات باشد. گرچه ممکن است در مذاکره دستاوردهای درخورد توجهی تحصیل نشود، اما ترک آن حتماً خسارت‌های فراوانی بر جای خواهد گذاشت.

یادداشت

لطفاً مذاکره کنید، لطفاً توافق کنید

تاریخ جهان روایتگر جنگ‌ها و صلح‌ها، قهرها و آشتی‌ها و اختلافات قومی، نژادی، مذهبی، سرزمینی و... بسیاری است که هرکدام به ناکامی یا کامیابی‌های موقت یکی از طرف‌های درگیری ختم شده و سپس در کتاب‌ها ثبت و به فراموشی سپرده شده است؛ اما آثار مثبت و منفی آنها و روش‌های پایان‌بخشی به منازعات در دسترس بشریت قرار گرفته تا با پندآموزی از آنها، مسیر خوشبختی و سعادت‌مندی خود را انتخاب و هموار کنند. ۱۴ قرن پیش، پیامبر اسلام با وجود برخورداری از امتیازات فراوان الهی همچون قدرت اعجاز و به‌عنوان برترین شخصیت آفرینش، برای حل اختلاف با کفار و مشرکان روش گفت‌وگو و مذاکره را برمی‌گزیند و صلح حدیبیه را امضا می‌کند تا سرمشقی برای پیروان خود در آینده به جا بگذارد. در آموزه‌های بسیاری از رهبران دینی و مذهبی و مصلحان اجتماعی، توصیه به روش‌های خردمندانه و صلح‌جویانه برای حل‌وفصل اختلافات بین ملت‌ها و کشورها به چشم می‌خورد. در دوره معاصر و قرن اخیر، تجربه‌های بسیاری را شاهد بودیم. زاین بعد از جنگ جهانی دوم، به‌جای رویکرد انتقام، مسیر مذاکره با دشمن متخاصم را برگزید تا امروز ملت زاین در شمار خوشبخت‌ترین ملل جهان باشند. ونتام بعد از یک نبرد خونین و طولانی‌مدت، روش مذاکره و گفت‌وگو با دشمن دیرینه خود را انتخاب کرد تا توسعه و پیشرفت امروز خود را مدیون آن انتخاب عقلانی باشد. چین با پشتوانه یک

یادداشت

پریش‌هایی درباره نشست ائمه جمعه شمال غرب

کشور در مسائلی اجرائی، ضمن آنکه محل تفکیک قواست، مغایر با پذیرش مسئولیت‌ها و در نتیجه تا کارآمدسازی نهادهای قانونی است. هر نوع ورود به وظایف سازمانی دیگر سازمان‌ها و نهادهای می‌تواند به هرج‌ومرج و نابسامانی بیشتر در فضای رسمی کشور منجر شود. در حوزه سیاست خارجی نیز ورود نهادهای سازمان‌ها و افراد گوناگون می‌تواند به تداخل سازمانی منجر شود و به این ترتیب برای منافع و مصالح ملی چالش‌ساز باشد. از این منظر، ورود ائمه جمعه شمال غرب در موضوع سیاست خارجی نه‌تنها هیچ کمکی به تنظیم سیاست خارجی نمی‌کند، بلکه گاه به پیچیده‌تر شدن مسائل کشور نیز منجر می‌شود. اتفاقی که در حضور امام‌جمعه اردبیل در هفته‌های گذشته روی داد، نمونه‌ای از آسیب‌های واردشده به کشور است که کسی هم بابت آن به‌صورت رسمی و علنی مورد پرسش قرار نگرفت، اما اثرات خود را بر جای گذاشت. در این‌باره باید متذکر شد که مناسبات ایران با کشور همسایه در شمال غرب دارای ظرایف، پیچیدگی‌ها و ابعاد نپاها و آشکاری است که مدیریت آن نیازمند مهارت‌ها، تخصص و هدف‌گذاری‌های سازمانی با کمک متخصصان امر است و ورود غیرکارشناسی نهادهایی همچون ائمه جمعه به ازهم‌گسیختگی در ارکان سیاست خارجی دامن می‌زند.

۲- دستگاه سیاست خارجی متولی تنظیم مناسبات با همسایه‌های ایران و دیگر کشورها و نهادهای بین‌المللی است.

جناب آقای عرفان مردانی

درگذشت پدر گرامی‌تان را تسلیت عرض می‌کنیم. از خداوند سبحان برای آن مرحوم غفران و برای شما و سایر بازماندگان صبر آرزو مندیم.

محمد ستاری فر، فرهاد مومنی، محسن رئانی
سید محمود حسینی، حجت میرزایی، علی عرب مازار یزدی
سید علیرضا عظیمی پور، علی شیرکانی، محمدعلی کریمی
رسول رئیس جعفری، محمد رضا فرهادی پور
فاطمه پهلوانی، احسان قلمچی، علی دهقان، مهدی رحمانیان

انا لله و انا الیه راجعون

با نهایت تأسف و تأثر درگذشت
مرحومه حاجیه بتول خراسانی

مادر سردار شهید حمید خدای و اینجانبان محمد خدای معاون اسبق مطبوعاتی وزیر ارشاد و فاطمه و فرزانه خدای را به اطلاع دوستان و آشنایان می‌رساند. مراسم سوم آن مرحومه در گرگان روز سه شنبه ۱۴۰۳/۱۱/۲، از ساعت ۱۵ تا ۱۶:۳۰ در امامزاده عبداللّه برگزار می‌شود. ضمناً مراسم هفتم آن مرحومه در تهران روز یکشنبه ۱۴۰۳/۱۱/۷ از ساعت ۱۱:۳۰ الی ۱۷ در مسجد الغدیر واقع در میرداماد برگزار می‌شود.

خدای، خراسانی، چلنگر، عابدی، لشنی، چراغلی قادری
ذاکر مقیمیان و سایر بستگان

برادر گرامی

جناب آقای محمد خدای

ضایعه درگذشت مادر گرامی‌تان را تسلیت می‌گوییم. از خداوند سبحان برای آن مرحومه غفران و برای شما و سایر بازماندگان صبر آرزو مندیم.

مهدی رحمانیان، احمد غلامی
سید شهاب الدین طباطبایی، علی دهقان و علی پیرولی

۳۳
ادامه در صفحه ۴

۳۳
ادامه در صفحه ۴

۳۳
ادامه در صفحه ۴